

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Vznik fašismu v Itálii a role Benita Mussoliniho

Kristýna Legátová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Vznik fašismu v Itálii a role Benita Mussoliniho

Kristýna Legátová

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Kodetová

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Petře Kodetové za její pomoc a rady, které mi poskytla při jejím zpracování.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	APENINSKÝ POLOOSTROV PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE	4
2.1	Situace na Apeninském poloostrově po skončení první světové války (1918–1922).....	4
2.2	Vznik fašistického hnutí, příčiny, průběh a důsledky vzniku fašistického režimu v Itálii.....	6
2.3	Fašismus	8
3	BENITO MUSSOLINI	10
3.1	Dětství a studium	10
3.2	Novinářská a stranická kariéra.....	12
3.3	Soukromý život.....	15
3.4	Atentáty na Mussoliniho	16
4	POLITICKÉ KROKY PRO UPEVNĚNÍ MOCI	19
4.1	Pochod na Řím.....	19
4.2	Invaze na Korfu	21
4.3	Likvidace protifašistické opozice	22
4.3.1	Aféra Matteotti.....	23
4.4	Leggi fascistissime a ústava.....	25
4.5	Tajná policie.....	26
4.6	Lateránské smlouvy	27
4.7	Hospodářství.....	28
5	ZÁVĚR	32
6	SEZNAM LITERATURY	35
7	RESUME	37
8	PŘÍLOHY	38

1 ÚVOD

Itálie poznamenaná první světovou válkou, rostoucí krizí a bouřlivými nepokoji, dávala prostor pro vznik nových politických uskupení, čímž předznamenala i vznik bojových svazů, z nichž vzešla budoucí fašistická strana Itálie. Fašismus se stal novým ideologickým směrem v meziválečné Itálii a ve 20. letech 20. století se rozšířil i do jiných zemí mimo Apeninský poloostrov. Jako první ho v praxi úspěšně aplikoval Benito Mussolini.

Cílem této bakalářské práce je analýza fašistického režimu v Itálii na počátku 20. let 20. století, příčiny, průběh a důsledky tohoto procesu s ohledem na roztříštěnou politickou situaci na Apeninském poloostrově po skončení první světové války. Pozornost je také věnována upevnění fašistického režimu a nástupu Benita Mussoliniho k moci. Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. Práce je zaměřena na období vzniku bojových svazů, vývoj fašismu až po uzavření Lateránských smluv. Doplnění přehledu o situaci v Itálii poskytne popis vývoje hospodářství v tomto období. Práce je doplněna obrazovými přílohami.

Při psaní této práce bylo třeba využít metody diachronní a metody přímé. Diachronní metoda ucelila chronologický soupis událostí a přímá pomohla shromáždit dostatek informací k tématu.

První kapitola je věnována situaci na Apeninském poloostrově v období mezi lety 1918–1922. Jsou zde popsány důvody vstupu Itálie do první světové války a její zisky, ale i následné důsledky krize. Zmíněny jsou také všeobecné volby, které vyhrála Socialistická strana Itálie a vznik bojových svazů formující se kolem osoby Benita Mussoliniho. Popsán je i rozkol a oddělení Komunistické strany Itálie z levého křídla Italské socialistické strany v roce 1921 a odštěpení reformistů v roce 1922. Tato kapitola je konkrétně věnována především nově vzniklé organizaci *Fasci di Combattimento*, která se v roce 1921 přeměnila ve fašistickou stranu pojmenovanou *Il Partito Nazionale Fascista*. V neposlední řadě poskytuje základní vymezení vlastního pojmu fašismus. V práci je

vysvětleno, kdy se tento termín začal objevovat a v jakém kontextu byl přejat fašisty.

Druhá kapitola je zaměřena na osobu Benita Mussoliniho. První část je věnována jeho rodině a dětství, dále jeho studiu a vydání prvních článků v novinách. Zaměřuje se na jeho novinářskou i počínající stranickou kariéru a také na jeho pobyt v zahraničí. Zabývá se Mussoliniho učitelskou kariérou po návratu ze Švýcarska. Popsána je také jeho činnost v socialistickém hnutí v Dovii a jeho první zatčení, po kterém následoval první příspěvek do deníku *Avanti!* v němž popisuje tuhle událost. V následující části je zmínka o jeho další novinářské tvorbě. Zmíněn je i jeho osobní život. Závěr této kapitoly se zabývá pokusy o atentáty na fašistického diktátora.

Třetí kapitola je věnována politickým krokům podniknutým pro upevnění jeho moci. Popisován je zde Pochod na Řím a Mussoliniho sestavení fašistické vlády. Další část kapitoly se zabývá invazí na ostrov Korfu. Velká pozornost směřuje k likvidaci protifašistické opozice, především aféře Matteotti. K upevnění moci, po likvidaci opozice, přispěla především změna ústavy a vydání upravujících zákonů s názvem *leggi fascistissime*, kterým se věnuje následující podkapitola. Další část kapitoly je zaměřena na tajnou policii, podpisy Lateránských smluv a vývoji hospodářství.

Při práci byly využity české, anglické a italské zdroje. Stěžejní část byla čerpána z knih *Mussolini* od autorů Pierra Milzi a Jaspera Ridleyho. Pierre Milza se věnuje velice podrobně jednotlivým politickým krokům Benita Mussoliniho, období jeho života rozebírá v samostatných kapitolách knihy. Jasper Ridley nejlépe popisuje kroky, které musel Mussolini učinit, aby upozadil opozici a upevnil tak své postavení.

Důležitým zdrojem byla také kniha českého spisovatele Luboše Taraby *Duce : anatomie jedné kariéry*. Zde autor popisuje nejdůležitější momenty vlády Benita Mussoliniho a jeho politického života.

Pro obecnou charakteristiku poválečné Itálie a zrodu fašismu sloužila kniha *Dějiny Itálie* od Giuliana Procacciho. V tomto díle je podrobně vysvětlena

politika předválečné Itálie, líčení poměrů v Itálii v dobách války a období bezprostředně po válce. Dále se zabývá hospodářstvím a korporativní ekonomikou.

Bližší pohled na režim poskytla kniha, kterou napsal Giovanni De Luna, *Benito Mussolini : Soggettività e pratica di una dittatura*, neboť popisuje základní myšlenky fašismu a praktiky Mussoliniho.

Kniha *Duce a kacír : Literární mládí Benita Mussoliniho a jeho kniha Jan Hus, muž pravdy* od Pavla Helana byla hlavním zdrojem informací pro kapitulu o novinářské kariéře Benita Mussoliniho. Popisuje jeho roli ředitele v *Avanti!* i práci redaktora v *Il Popolo d'Italia*.

Přínosem pro porovnávání informací a dohledávání důležitých detailů a faktů se stala kniha od Ernesta Nolteho – *Fašismus ve své epoše*. Kniha se zaměřuje na genezi fašismu a způsob totalitního myšlení. Ostatní zdroje byly použity spíše okrajově, například Vladimír Nálevka – *Světová politika ve 20. století*, Andrea Rossi – *Pochod na Řím*, Robert O. Paxton – *Anatomie fašismu*, František Modráček – *Fašistické převraty : krize poválečných demokracií* či Noel O'Sullivan – *Fašismus*.

2 APENINSKÝ POLOOSTROV PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

2.1 Situace na Apeninském poloostrově po skončení první světové války (1918–1922)

Od roku 1882 byla Itálie členem Trojspolku, což ji zavazovalo pomoci spojencům v případě válečného konfliktu. Přesto však po vypuknutí první světové války v roce 1914 vyhlásila neutralitu. Vzhledem k vidině územních zisků, jako bylo Tridentско, jižní Tyrolsko, Terst a Dalmácie (s výjimkou Rijeky), podepsala Itálie Londýnskou smlouvu, na jejímž základě nakonec 24. května 1915 vyhlásila válku Rakousku-Uhersku a vstoupila do války na straně Dohody. Itálie vstoupila do války zcela nepřipravena a důsledky pro ni byly nevyčísitelné. Kvůli válce došlo k nucenému růstu výroby, rostl kapitál a produkce téměř ve všech odvětvích průmyslu. Prohluboval se italský kapitalismus přes spojení bank se státními zakázkami či s průmyslem. V samotné organizaci státu převládala nyní moc výkonná nad mocí zákonodárnou. Řídící aparát tvořili členové staré ministerské byrokracie, vojáci a průmysloví magnáti. Válka narušila strukturu liberálního státu.¹

Po skončení války se v roce 1919 konala Pařížská mírová konference, na níž Itálii zastupoval premiér Vittorio Emanuele Orlando a ministr zahraničí Sidney Costantino Sonnino.² Cílem této konference bylo především projednat poválečné uspořádání světa. Nejdůležitější slovo zde měli zástupci Dohody, a to USA, Británie, Francie a Itálie, kteří byli nazýváni Velkou čtyřkou.³ Italské zájmy se příliš neprosadily, a proto vláda musela odstoupit. Nová vláda pak získala Tridentско, Terst, část Horní Adiže a Istrii. Otázka Dalmácie a Rijeky zůstávala

---

¹ PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 1997, s. 323–330.

² RIDLEY, Jasper, *Mussolini*, Praha 2002, s. 93.

³ WHEALEY, Robert, *Mussolini's Ideological Diplomacy: An Unpublished Document*. In: *The Journal of Modern History*, 39, 1967, 4, s. 432.

nevyřešena. Přes veškerou snahu italské delegace byl výsledek diplomatickým neúspěchem. Itálie nadále zůstala zemí sice vítěznou, nicméně zadluženou a chudou, mluvíme tedy o tzv. „zmrzačeném vítězství“.⁴

V Itálii probíhaly stávky, revoluční vření, nepokoje a demonstrace. Do stávky vstoupili tovární dělníci, ministerští úředníci i rolníci. V červenci 1919 proběhla generální stávka na znamení solidarity s revolučním Ruskem. V září téhož roku bývalý válečný hrdina a spisovatel Gabriele D'Annunzio obsadil Rijeku, ovšem italská vláda se od tohoto kroku distancovala a vyhlásila blokádu města. D'Annunzio zareagoval vyhlášením nezávislé republiky Fiume, jejíž ústava byla vzorem pozdější ústavě ve fašistické Itálii. Ministerský předseda Giovanni Giolitto vydal v roce 1920 rozkaz zaútočit na Fiume, tím skončila existence této republiky.⁵

Vláda roku 1919 vůbec poprvé vyhlásila všeobecné volby založené na principu poměrného zastoupení. Vítěznou stranou se stala Socialistická strana a hned za ní stála nedávno ustavená Italská lidová strana. V témže roce vznikla i fašistická strana v Itálii. Její počátky jsou spojovány s hnutím, které v roce 1914 požadovalo vstup Itálie do války. V tomto politickém prostředí se začínal prosazovat Benito Mussolini, který byl v roce 1914 vyloučen ze Socialistické strany. Soustředil kolem sebe militantní opozici, ze které vzešly první bojové svazy, jejichž příslušníci se začali nazývat fašisty.⁶

Politik a státník Giovanni Giolitti nesouhlasil se vstupem Itálie do války. Roku 1920 se opět postavil do čela vlády a uzavřel s Jugoslávií dohodu, ve které se Itálie vzdala svých nároků na Dalmácii a Jugoslávie uznala suverenitu Itálie nad celým Apeninským poloostrovem a městem Zadar. Rijeka se stala nezávislým městem.⁷ V roce 1921 Giolitti rozpustil poslaneckou sněmovnu a vyhlásil nové parlamentní volby. Nechal začlenit fašisty do takzvaného národního bloku. Jeho představa spolupráce reorganizované vlády s Benitem Mussolinim ztroskotala

---

⁴ PROCACCI, s. 323–330.

⁵ Tamtéž, s. 329–333.

⁶ NÁLEVKA, Vladimír, *Světová politika ve 20. století*, Praha 2000, s. 39–46.

⁷ PROCACCI, s. 330–334.

a Giolitti byl nucen odstoupit.⁸

Na začátku 20. let 20. století se italská ekonomika dostala do prudké krize. Stagnující výroba a následný pokles průmyslu uvrhly do krize i bankovní domy. Krize však snížila i vliv odborových hnutí, a tím rozpoutala názorové neshody uvnitř samotného socialistického tábora. Prvním vážným rozkoem bylo oddělení Komunistické strany Itálie z levého křídla Italské socialistické strany v roce 1921. V roce 1922 se po odštěpení komunistů oddělila i další frakce – reformisté. Socialisté a komunisté se nedokázali dostatečně semknout proti rostoucímu vlivu fašistů. Roztříštěnost socialistického hnutí, oslabení dělnického hnutí, ale také zneužitelnost mas nezaměstnaných dávaly prostor pro rozmach fašistického hnutí.⁹

2.2 Vznik fašistického hnutí, příčiny, průběh a důsledky vzniku fašistického režimu v Itálii

Fašistická strana v Itálii vznikla již za intervencionistického hnutí v letech 1914 a 1915, kdy hlavním cílem hnutí byl vstup Itálie do války na straně dohodových spojenců.¹⁰ Nově vzniklé *Fasci di Combattimento* se sešly 23. března 1919 v Miláně, kde je vedl dřívější šéfredaktor socialistických novin Benito Mussolini. Schůze se zúčastnili váleční veteráni, radikální socialisté či příslušníci úderných jednotek, jejichž černé košile se staly později uniformou všech fašistů.¹¹ K podpoře činnosti přispěly dvě nově vzniklé komise *commissione propaganda e stampa* a *commissione amministrativa*.¹² Ve volbách roku 1919 sestavili fašisté pouze jednu kandidátku v milánském obvodě. Začátkem roku 1920 se již fašismus začal ujímat v Terstu. Terst byl v blízkosti Rijeky, kde působila vojenská správa města. Trvalo tu napětí mezi slovanskými a italskými obyvateli. Fašistům se podařilo v listopadu téhož roku vytvořit klima občanské války v Bologni.

---

⁸ NÁLEVKA, s. 40–44.

⁹ PROCACCI, s. 330–338.

¹⁰ NÁLEVKA, s. 40.

¹¹ GILBERT, Martin, *Dějiny dvacátého století*, Praha 2005, s. 372–373.

¹² NOLTE, Ernst, *Fašismus ve své epoše*, Praha 1999, s. 333.

V oblasti Emilie a Toskánska začal boj proti dělnickým a socialistickým organizacím, který se brzy rozšířil po celé zemi. Stalo se tak díky tichému přihlížení armády a výkonné moci. Jako ochránce fašistických milic proslul Ivanoe Bonomi, jenž se stal v roce 1921 předsedou vlády. Ihned po svém nástupu do funkce podepsal Bonomi s Mussolinim mírovou smlouvu, která měla ukončit boje mezi fašisty a jejich odpůrci.¹³ Pro větší úspěch se snažil Mussolini očistit fašismus od extrémních prvků, popřel své republikánství a vyzdvihoval hospodářský liberalismus a univerzální poslání Říma. V únoru roku 1922 byl zvolen novým papežem Pius XI., který se netajil odporem k Italské lidové straně, a tím napomohl ke konečnému vítězství fašismu.¹⁴

Základním organizačním principem v *Il Partito Nazionale Fascista* byl vůdcovský systém, v jehož čele stál Benito Mussolini. Fašisté se postupně zmocňovali pozic v samosprávách a vládli velkému množství městských a obecních rad. Nezdařilá generální stávka severoitalského proletariátu v srpnu 1922 se projevila jako vítězství fašistů, kteří převzali iniciativu a obsadili velká města. V zemi vzniklo dvojvládí. V neapolském divadle San Carlo se 24. října sešel manifestační sjezd fašistické strany. Vládě bylo vydáno ultimátum. Z 26. na 27. října roku 1922 byla vyhlášena mobilizace černých košil. Vláda podala demisi a panovník pověřil Mussoliniho sestavením nového kabinetu. Mussolini přijel do Říma i s fašistickými jednotkami a 31. října 1922 dokončil státní převrat.¹⁵ Mussolini se stal premiérem i ministrem vnitra a nastolil parlamentní diktaturu.¹⁶ V 39 letech se Benito Mussolini stal nejmladším premiérem a předsedou vlády v dějinách Itálie.¹⁷

---

¹³ NÁLEVKA, s. 40–41.

¹⁴ PROCACCI, s. 330–338.

¹⁵ NÁLEVKA, s. 39–50.

¹⁶ GILBERT, s. 433–436.

¹⁷ MELOGRANI, Piero, *The Cult of the Duce in Mussolini's Italy*. In: *Journal of Contemporary History*, 11, 1976, 4, s. 225.

2.3 Fašismus

Fašismus vychází ze slova *fascio* neboli otep či svazek. Také bývá odvozován z latinského slova *fasces*, což označuje svazek prutů se sekerou uprostřed. Tento symbol byl nošen jako symbol úřední autority. *Fascio* znamená připomínku solidarity oddaných spolubojovníků, užívané především koncem 19. století u italských revolucionářů. *Fasci Siciliani* si říkali sicilští rolníci, kteří povstali proti latifundistům.¹⁸ V roce 1914 převzala tuto myšlenku skupina levicových nacionalistů, kteří usilovali o vstup Itálie do války na straně tehdejších spojenců. Celé hnutí se nazývalo *Fascio Rivoluzinario d’Azione Interventista*, tento název byl používán až do roku 1919. Název měl vyjadřovat jejich jednomyslnost. Mussolini označil už koncem první světové války skupiny demobilizovaných vojáků a revolucionářů, které kolem sebe shromáždil, za *fascismo*. Oficiálně k zrození fašismu došlo v roce 1919 v Miláně na sjezdu Mussoliniho přívrženců, kde pomyslně vyhlásili válku socialismu. V této době už Mussolini nazval své hnutí *Fasci di Combattimento*. V pevném jádru stáli *arditi* – vybraní příslušníci z úderných oddílů. Podporu získával také od syndikalistů, a to již v roce 1915, kdy se Itálie měla zapojit do války. Další složkou byli futuristé, což byli mladí intelektuálové a estéti, kteří toužili po válečném dobrodružství.¹⁹

Organizace fašistické strany byla pevná a hierarchická. Stát a strana byly téměř totožné. *Il Partito Nazionale Fascista* se stal oficiálním názvem strany, v jejím čele stál Benito Mussolini. Součástí strany byli provinciální sekretáři, generální sekretář a místní sekretáři. Federální direktorium, Národní direktorium, Velká rada fašistická a direktorium bojového fasciá (*Fascio di Combattimento*) se staly sborovými orgány.²⁰ Největšího významu dosáhla Velká fašistická rada, která se stala základním státním orgánem, orgánem poradním a také sama zasahovala do správy státu.²¹ Velká fašistická rada byla nositelem státní suverenity a státním ústavním orgánem rozhodujícím o důležitých státních

---

¹⁸ Vlastníci rozsáhlých zemědělských půd.

¹⁹ PAXTON, Robert O., *Anatomie fašismu*, Praha 2007, s. 7–20.

²⁰ KAPRAS, Jan, *Fašismus*, Praha 1936, s. 38–49.

²¹ MODRÁČEK, František, *Fašistické převraty : krize poválečných demokracií*, Praha 1937, s. 145.

otázkách. Generálním sekretářem strany se stal Augusto Turati.²²

---

²² SCHNEIDER, Herbert, *Fašismus : jeho teorie a praxe v Itálii*, Praha 1931, s. 353–354.

3 BENITO MUSSOLINI

3.1 Dětství a studium

V malé vesnici Verano di Costa nad obcí Dovia se 29. července 1883 narodil syn Alessandra Mussoliniho a Rosy Maltoni, Benito. Alessandro se narodil v Montemaggiore (Romagna) v roce 1854, což bylo 6 let před vyhlášením Italského království. Romagna byla tehdy součástí papežského státu a důležité funkce zde zastávali kněží. Alessandro se vyučil kovářem a v Dovii si otevřel kovárnu. Zúčastnil se socialistického revolučního hnutí, které vypuklo 7. srpna 1874 v městech Romagni pod vedením Italského výboru pro sociální revoluci. Internacionalisté však do Bologni nedorazili a po cestě byli pozatýkáni. Alessandroví a pár dalším se podařilo utéct. Internacionalističtí vůdci byli převážně u soudu ve Florencii v roce 1875 prohlášeni nevinnými. Proti internacionalistům stál Giovanni Nicotera, ministr vnitra, který zavedl systém *ammonizione*. Vyhlášení *ammonizione* znamenalo postih pro každého, kdo byl podezřelý z revoluční činnosti. Jmenovaný se musel každé ráno ohlásit na policejní stanici, byl povinen nahlásit jakoukoli změnu pobytu a nesměl se účastnit žádných shromáždění. Bylo též zakázáno vycházet po setmění do rozbřesku z domu pod hrozbou vězení či pobytu v kárné kolonii. Policie ustanovila na Alessandra *ammonizione* v Predappii v roce 1878. Zrušeno bylo až v roce 1882.²³

Alessandro se oženil v roce 1882 s Rosou Maltoni, hluboce věřící katoličkou a učitelkou. Alessandro i přes svůj socialistický ateismus svolil ke svatbě v kostele a dále souhlasil i s pokřtěním jejich syna.²⁴ Podmínkou však bylo pojmenování syna po třech revolučních hrdinech, Benito Amilcare Andrea Mussolini. Benito po prezidentu Mexika, Benitu Juárezovi, který vedl liberální revoluční hnutí proti silám katolických konzervativců v občanské válce.

---

²³ RIDLEY, s. 7–22.

²⁴ HELAN, Pavel, *Duce a kacír : Literární mládí Benita Mussoliniho a jeho kniha Jan Hus, muž pravdy*, Brno 2006, s. 17.

Inspiroval také mexický odpor vůči francouzským vojskům, po snaze Napoleona III. dosadit na trůn rakouského arcivévodu Maxmiliána. Amilcare Cipriani bojoval po boku Garibaldiho při neúspěšném pokusu osvobodit v roce 1862 Řím. Bojoval na straně Komuny a přežil devět let v trestné kolonii v Nové Kaledonii. Po návratu byl přijat k internacionalistům jako hrdina. Andrea Costa byl hlavním organizátorem bolognského povstání v roce 1874 a také jedním z nejvýznamnějších vůdců internacionalistů. Po návratu z výkonu trestu ve Francii prohlásil, že by socialisté měli dosahovat cílů ústavními prostředky, ne revolucemi. V opozici proti němu stál Cipriani, podpořen mladým revolucionářem Enricem Malatestou, který se později stal nejvýznamnějším vůdcem italských anarchistů. Alessandro se však přiklonil na stranu Costi. Z důvodu zrušení *ammonizione* mohl v roce 1889 kandidovat za socialisty do predappijské obecní rady. Ve volbách byl vybrán a v radě zůstal až do roku 1907. Alessandro a Rosa měli druhého chlapce Arnolda. Narodil se 11. ledna 1885 a byl pokřtěn po Arnoldovi z Brescie, který byl na rozkaz Hadriána IV. v roce 1155 popraven za revoluční názory, odsuzování bohatství a přepychu kněžstva. Nejmladším potomkem byla dcera Edvige, která se narodila v roce 1888.²⁵

Benito Mussolini v devíti letech studoval ve Faenze na salesiánské škole, bránil se modlitbám a často odmítal poslouchat. V roce 1894 pobodal na ruce svého spolužáka a byl ze školy vyloučen. Nastoupil do školy ve Forlimpopoli, kde vyučovali laičtí učitelé a Benito zde studoval sedm let, nežli byl opět vyloučen. Po naléhání jeho matky mohl dále studovat až do svého absolutoria.²⁶ První článek v literární příloze časopisu *I Diritti della Scuola* vyšel Mussolinimu v roce 1901 a nazýval se *Il romanzo russo*. Později Benito přijal práci řídicího učitele na základní škole v Gualtieri. Byl osloven, aby přednesl projev k výročí smrti Giuseppea Garibaldiho. Mussolini vyzval posluchače ke spolupráci v nadcházející socialistické revoluci jménem revolučního hrdiny Garibaldiho.²⁷

---

²⁵ RIDLEY, s. 7–22.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

3.2 Novinářská a stranická kariéra

Benito se rozhodl v roce 1902 emigrovat z Itálie do Švýcarska. Ve Švýcarsku pobýval až do roku 1904 a uplatnil zde své žurnalistické nadání. V Lausanne se Mussolini spojil s tajemníkem socialistů Gaetanem Zanninim, ten mu poskytl zázemí a seznámil ho s dalším socialistou Emiliem Marzетtem, redaktorem týdeníku *L'Avvenire del Lavoratore*. Téhož roku mu v tomto týdeníku vyšel první článek *Una caduta*.²⁸ Benito se stal tajemníkem odborového svazu zedníků a nádeníků v Lausanne. Napsal také další články pro anarchistický list *Le Réveil* jako například *Il Risveglio*. Mussolini svými články zaujal Giacinta Menottiho Serattiho, italského socialistu působícího v New Yorku, jež mu umožnil spolupráci s listem *Il Proletario*.²⁹ Zde poznal socialistku židovského původu Angeliku Balaban, krajní revolucionářku, která měla na Mussoliniho velký vliv. Angelika se narodila v roce 1869 v rodině ukrajinských úředníků. Odešla do ciziny a vzhledla se v přednáškách anarchistů a socialistických profesorů.³⁰ V Curychu se 19. a 20. března 1904 konal VIII. sjezd italského socialistického svazu, kterého se zúčastnil Mussolini jako ženevský delegát. V roce 1904 se Mussolini rozhodl pro návrat do Itálie poté, co italský král vyhlásil amnestii.³¹

Po návratu ze Švýcarska nastoupil ve Veroně k desátému střeleckému pluku. Po smrti jeho matky byla udělena Mussolinimu mimořádná dovolená. Jeho vojenská služba byla ukončena v září 1906. V listopadu Benito přijal místo učitele v Tolmezzu, zde však působil pouze do srpna téhož roku. Po návratu do Dovie složil zkoušky z francouzštiny na bolognské univerzitě, a tím získal zároveň titul středoškolského profesora. O rok později složil zkoušky i z německého jazyka. Skrze známosti se Serratim dostal místo na soukromém technickém institutu v Onegli jako učitel jazyka francouzského. Posílal články do místního socialistického týdeníku *La Lima*. Na konci roku odjel zpět do Dovie

---

²⁸ *L'Avvenire del Lavoratore* „Budoucnost dělníka“, uveřejnilo Mussolinimu první článek *Una caduta* neboli „Úpadek“.

²⁹ HELAN, s. 17–24.

³⁰ MILZA, s. 85.

³¹ HELAN, s. 17–30.

a věnoval se místnímu socialistickému hnutí. V červenci 1908 se pokusil vyvolat stávkou zemědělských dělníků, byl však poprvé zatčen. Po procesu v Bologni byl trest snížen na 12 dní vazby. V červenci 1908 vyšly Mussolinimu v *Avanti!* první korespondenční příspěvky o událostech v Romagni. Vydával články pro *Pagine Libere* či *Il Pensiero Romagnolo*. Nejvýznamnějším dílem tohoto období je *La filosofia della forza*, která pojednává o filozofii Friedricha Nietzscheho.³² „Mussolini nazývá Nietzscheho nejgeniálnějším duchem poslední čtvrtiny 19. století a vidí v jeho pojetí model člověka zítřka.“³³

V Tridentu byl tajemníkem socialistické komory práce a vydavatelem týdeníku *L'Avvenire del Lavoratore*, deníku *Il Popolo* a jeho přílohy *Viva Trentina* (založené Cesarem Battistou).³⁴ Jeho články vyjadřovaly odpor proti místním katolíkům. Situace mezi katolickým a socialistickým tiskem se vyostřovala. Během pobytu v Tridentu stanul Mussolini několikrát před soudem. Propaganda vedla k demonstracím proti úřední autoritě. Tridentští socialisté hrozili generální stávkou a Mussolini byl odvezen zpět na území Itálie.³⁵

Po návratu do Forlì přijal místo řídícího v nově vzniklém socialistickém týdeníku *La Lotta di Classe*. Stal se také městským tajemníkem socialistické strany. Oženil se s Rachele Guidi, jež byla dcerou Anny Guidi – přítelkyně Alessandra Mussoliniho. O necelý rok později se jim narodila dcera Edda.³⁶ V roce 1915 zlegalizovali svůj sňatek civilním obřadem.³⁷ V průběhu roku 1911 pokračovaly neshody mezi tábory socialistů a republikánů. Na jaře téhož roku se republikáni pokusili spáchat na Mussoliniho a Angeliku Balaban atentát. V září 1911 Itálie vyhlásila válku Turecku a napadla Kyrenaiku. Společný odpor k válce dokázal sjednotit republikány i socialisty v jednotný postup. Všeobecná konfederace práce vydala výzvu ke generální stávce. Ve Forlì se konaly sabotážní

---

³² HELAN, s. 17–39.

³³ Tamtéž, s. 37.

³⁴ BROŽ, Ivan, *Vůdcové : Winston Churchill, Josif V. Stalin, Franklin D. Roosevelt, Benito Mussolini, Harry Truman, Hideki Tódžó, Čankajšek, Adolf Hitler, Charles de Gaulle*, Praha 2001, s. 52.

³⁵ HELAN, s. 38–56.

³⁶ MILZA, s. 128–130.

³⁷ LUNA, Giovanni De, *Benito Mussolini : Soggettività e pratica di una dittatura*, Milano 1978, s. 44.

akce vedené Mussolinim a Bianchim za socialisty a Pietrem Nennim s Armandem Casalim za republikány. Za vyvolané nepokoje a sabotáže byli zatčeni a odsouzeni. Mussolini byl ve vězení pět měsíců a na svobodu byl propuštěn 12. března 1912. Po svém propuštění byl jmenován svou stranou za zástupce na XIII. sjezd Socialistické strany v Reggio Emilia. Zde již měli převahu revoluční socialisté. Benito Mussolini a další revoluční radikálové se stali členy nového stranického velení.³⁸

Deník *Avanti!* byl založen v roce 1896 jako ryze socialistický. V čele deníku stál v roce 1912 Claudio Treves, židovský právník, prosazující umírněnost. Po rozhodnutí výkonného výboru byl na jeho místo dosazen Mussolini.³⁹ Mussolini také vydává svůj vlastní list, který nazval *Utopia*, zde publikoval články, které se nemusely držet stranické linie. V lednu 1913 se ve střední Itálii vzbouřili zemědělci proti nedostatečnému dodržování hygieny. Nepokoje se dále šířily. Deník *Avanti!* vydal článek, který vybízel k povstání proti proletariátu. Augusto Massetti, anarchistický dělník, byl natolik pobouřen střelením do davu, že sám vystřelil na důstojníka. Byl odsouzen za pokus o vraždu a zavřen do léčebny pro duševně nemocné. Odbory na protest vyhlásily 7. června 1914 čtyřicetihodinovou generální stávkou. Tento den byl vybrán úmyslně jako provokace vůči republikánům, kteří tento den ctí jako památku vyhlášení liberální ústavy piemontského království v roce 1848. Socialisté stávkou podpořili a Mussolini vyzval v *Avanti!* dělníky, aby se do stávky zapojili. Tyto události byly nazývány Rudým týdnem a znepokojily i buržoazii v Evropě. Rudý týden byl jedním z důvodů Mussoliniho ztráty víry k socialismu, odsoudil celou akci jako chaotickou.⁴⁰ V roce 1914 opustil socialistickou stranu a deník *Avanti!*. Připojil se ke skupině, která podporovala vstup Itálie do první světové války.⁴¹

---

³⁸ HELAN, s. 38–63.

³⁹ RIDLEY, s. 56.

⁴⁰ Tamtéž, s. 56–63.

⁴¹ MELOGRANI, s. 225.

3.3 Soukromý život

Mussoliniho rodina žila v Miláně až do roku 1929. S manželkou Rachel měli pět dětí. Prvorozenou byla Edda, narozena v roce 1909, po ní se narodil Vittorio, později Bruno, který zahynul jako letec za války, Romano a Anna Maria, která se narodila v roce 1928. Edda byla nejmilejším dítětem Benita Mussoliniho a její otec pro ni byl velkým rodičovským vzorem. Edda patřila k moderním ženám své doby. V roce 1924 ji nechal otec zapsat na jednu z nejlepších škol v Itálii, kterou byl ženský královský institut Santa Annunziata. Edda však výuku plnou konformismu sabotovala, a tak ji Benito umožnil přechod na Pariniho školu v Miláně. Ani zde ale střední školu nedokončila. Libovala si v krajnostech a prokazovala svou snahu o nezávislost.⁴² Byla hlídána tajnou policií a její nápadníci byli nuceni odcestovat. Po návratu celé rodiny do Říma byla Edda přinucena vdát se. Přijala návrh svého otce a zasnoubila se s průmyslníkem z Forli, Pierem Francescou Orsi Mangellim. Zasnoubení však bylo zrušeno, jelikož se Mangelli nevhodně vyjadřoval o výši věna pro Eddu. Mussolini vybral nového nastávajícího, a to diplomata Galeazza Ciana, syna admirála Costanza Ciana.⁴³ Králem Victorem Emanuele III. byl Costanzo jmenován hrabětem za službu vlasti během války. Po svatbě odjeli manželé do Šanghaje, zde byl jmenován Galeazzo generálním konzulem, což ho později dovedlo až k vedení italské diplomacie.⁴⁴

Mezi významné ženy Mussoliniho života patřila socialistka a později spolupracovnice Angelica Balaban, která nesouhlasila s odchodem Mussoliniho ze socialistického deníku a s jeho odvrácením od socialismu. Místo jeho důvěrnice vystřídala počátkem roku 1913 Margherita Sarfatti. V roce 1880 se Margherita narodila v bohaté židovské rodině Amedea Grassiniho v Benátkách. Vdala se za Cesareho Sarattiho, advokáta, který později působil v reformistickém proudu. V roce 1902 se rodina přestěhovala do Milána a zde

---

⁴² Edda byla mezi prvními Italkami řídícími automobil a mezi prvními ženami v Itálii nosícími kalhoty.

⁴³ Hrdiny světové války a ministr spojů, který za aféry Matteoti podpořil šéfa vlády a stál za fašisty. Jeho syn Galeazzo byl ministrem zahraničí. Ke konci druhé světové války ho nechal Mussolini popravit.

⁴⁴ MILZA, s. 442–455.

Margherita porodila dva syny. Připojila se k hnutí za emancipaci žen a spolupracovala s deníkem *L'Unione femminile*. V deníku *Avanti!* se sblížila s Mussolinim. V roce 1913 odhalila poměr Benita s intelektuálkou krajní levice, Ledou Rafanelli, a odjela z Milána. Leda Rafanelli se hlásila k anarchistickým idejím a přistoupila k muslimskému náboženství. Stala se důvěrnicí Mussoliniho. Po návratu z cest se stala Margherita opět důvěrnicí a oficiální milenkou Benita Mussoliniho. Mussolini měl také poměr s Romildou Ruspio, která měla porodit jeho syna. Věnoval jí byt a měsíční doživotní rentu. Také Angela Curti patřila mezi dlouhodobé milenky, byla ženou jeho socialistického kolegy z dob působení v *Avanti!*. Angela měla s Benitem dceru Elenu. Manželka Rachel sice po celou dobu manželství akceptovala manželovy milenky, ale požadovala, aby ukončil oficiální vztah s Margheritou Sarfatti. Prohlásila, že pokud její žádost nebude úplně vyslyšena, odjede do Milána a vyhodí redakci deníku, kde Sarfatti pracovala, do povětří. Margherita nadále spolupracovala s Mussolinim, ale nepatřila mezi jeho milenky ani osobní důvěrnice.⁴⁵

3.4 Atentáty na Mussoliniho

Omezování svobody tisku, vypalování redakcí, ale i násilí páchané na socialistech přerostlo až k pokusům o atentáty na Benita Mussoliniho. Socialistický poslanec a svobodný zednář Tito Zaniboni se rozhodl Mussoliniho zastřelit. Střelba měla být uskutečněna 4. listopadu 1925 na oslavě výročí vyhlášení příměří z roku 1918. Mussolini chystal projev k milicionářům a vojákům na balkoně ministerstva zahraničí v Palazzo Chigi. Atentátník v uniformě milicionáře čekal v protějším hotelu na projev. Netušil, že byl sledován policií od doby, co o svém plánu řekl příteli. V čase zahájení projevu byl Zaniboni zadržen a Mussolini mohl svůj projev přednést. Tisk věnoval pozornost celé aféře, policie oznámila domněnku o spojení Zaniboniho s antifašistickým generálem Castellem, a že odměnou za atentát Zaniboni dostal peníze od socialistů z Československa. Tito

---

⁴⁵ MILZA, s. 150–157.

Zaniboni byl odsouzen k třiceti letům vězení.⁴⁶

Druhý pokus o atentát na Mussoliniho se odehrál na mezinárodním sjezdu chirurgů, kde Mussolini přednesl úvodní řeč, a to 7. dubna 1926 na Kapitolu v Římě. Dvašedesátiletá atentátnice Violeta Gibson, dcera bývalého irského lorda kancléře a sestry lorda Ashbourny, vystřelila na Mussoliniho vycházejícího z muzejního paláce. Pokus o atentát se nezdařil, jelikož Mussolini byl zraněn pouze na nose. Po atentátu prohlásil: „*Půjdu-li kupředu, následujte mě. Budu-li ustupovat, zabte mě. Budu-li zabit, pomstěte mě.*“⁴⁷ Atentátnice byla vyhoštěna a Mussolini si tímto gestem vylepšoval pohled na svou osobu v zahraničí i v Itálii, kde tisk psal o nezranitelnosti vůdce.⁴⁸

Mladý anarchista a zedník Gino Lucetti se pokusil o atentát na hlavu státu 11. září 1926. V Paříži s italskými emigranty zosnovali plán atentátu, a proto o spiknutí policie nevěděla. Při projížděce Mussoliniho hodil na auto granát, ten se odrazil a vybuchl opodál. Granát zranil několik chodců a Lucetti byl zatčen.⁴⁹ Z vězení byl propuštěn až po pádu Benita Mussoliniho v červenci 1943, ale zemřel nedlouho poté během spojeneckých náletů.⁵⁰

Další atentát se odehrál v Bologni 31. října 1926 při výročí Pochodu na Řím. Atentát spáchal patnáctiletý Anteo Zamboni, anarchista, který vstoupil do organizace avantgardistů, aby se mohl lépe přiblížit k Mussolinimu a nebyl v podezření. Pronikl do předních řad davu čekajícího na Via dell'Indipendenza.⁵¹ Mussolini projížděl v autě se starostou Bologni a s fašistickým politikem Dinem Grandim. Při výstřelu nebyl nikdo zraněn. Anteo Zamboni byl zlynčován davem, i když nebylo potvrzeno, že opravdu střílel on. Za spolupachatele byli označeni jeho teta a otec, kteří byli odsouzeni k třiceti letům ve vězení a jeho bratr, kterého soudil zvláštní tribunál a odsoudil ho k *confino*,⁵² poté byl osvobozen a poslán

---

⁴⁶ RIDLEY, s. 176–177.

⁴⁷ TARABA, Luboš, *Duce : Anatomie jedné kariéry*, Praha 1992, s. 111.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ MILZA, s. 351–356.

⁵⁰ RIDLEY, s. 182.

⁵¹ Tamtéž, s. 183.

⁵² *Confino* byl ustavičný dozor vyneseny nad osobou podezřelou z antifašistické činnosti. Podezřelý mohl být poslán do internace na maximální dobu pěti let.

do Švýcarska. Po svém návratu v roce 1940 vstoupil do fašistické strany. Pravděpodobná verze byla, že za atentátem stáli vlastní lidé Benita Mussoliniho, Leandro Arpinati a Roberto Farinacci, kteří byli sesazeni z funkce tajemníků strany, a které Mussolini již tolik nepodporoval. Atentát se především stal záminkou k dokončení represivního aparátu.⁵³ V listopadu 1926 se Itálie stala ryze fašistickou. V prosinci byly přijaty zákony na ochranu státu. Zákony rušily cestovní pasy, zavedly tresty smrti pro atentátníky a nepřátele státu. Nově vznikly tribunály na obranu státu, tajná policie (OVRA) a sběrné tábory pro politické vězně.⁵⁴

---

⁵³ MILZA, s. 353–354.

⁵⁴ TARABA, s. 111–112.

4 POLITICKÉ KROKY PRO UPEVNĚNÍ MOCI

Oficiálně byl stále ještě hlavou státu Viktor Emanuel III., pro Mussoliniho se stal štítem jeho legitimacy. Král stál v čele státu, i když pouze formálně. Armáda projevovala svou přízeň panovníkovi. Jediná složka závislá přímo na králi byla horní komora parlamentu neboli Senát, jehož členové byli dosazeni panovníkem. Mussolini změnil volebním zákonem z roku 1928 poslušnost parlamentu, který schválil vše, co vůdce požadoval. Takto fungoval až do rozpuštění v roce 1939.⁵⁵

Základem fašistického státu byla fašistická strana představující politickou moc v zemi a stavovská korporační organizace zabývající se sociální a hospodářskou správou země, funkce obou se překrývaly v ústavě. Fašistická strana byla pro Mussoliniho největší ochranou a oporou. Po uchopení moci se stala pevným základem, kolem kterého se měla držet celá společnost, a tvořit tak celek odpovídající fašistickým principům. Fašistická strana byla formována v duchu militarizace a větší fašizace společnosti. *Fasci* dále tvořily základní bojové jednotky. Provincie měly jednotlivé svazy, které byly sdruženy do federací. Federace se podřizovaly národnímu tajemníkovi a národnímu stranickému direktoriu. Na vrcholu hierarchie byla Velká fašistická rada a nad ní vůdce.⁵⁶

4.1 Pochod na Řím

Fašističtí radikálové neboli *Squadristé* zabírali města, vypalovali místní úřady a novinářské redakce, to vše bez většího odporu úřadů. V Cremoně vypálili ústředí socialistických odborů. Kraje, ve kterých žilo převážně německé obyvatelstvo, se vracely zpátky k Itálii. Správními středisky se stalo Bolzano a Trident. V Neapoli byl svolán každoroční fašistický kongres a oddíly černých košil se zmocnily veřejných budov a vlaků. Rozdělily se na tři stanoviště poblíž Říma.⁵⁷ Mussolini si udržoval odstup od násilných akcí, protože v době, kdy oddíly mířily na Ferraru, Bolognu a Ravennu, zůstával v Miláně a držel se daleko

---

⁵⁵ TARABA, s. 112–113.

⁵⁶ Tamtéž, s. 111–114.

⁵⁷ PAXTON, s. 103–110.

od tažení na Řím. V očích stoupců však zůstával stále respektovaným revolučním vůdcem. Operativní štáb (kvadrumvirát) vznikl pro přípravu státního převratu.⁵⁸ Celou akci vedli čtyři vojenští předáci, a to Italo Balbo, velitel squadristů z Ferrary, generál Emilio de Bono, Michele Bianchi, který v roce 1915 založil intervencionistickou *fascio*, a vůdce piemontských fašistů Cesare Maria De Vecchi.⁵⁹

Mussolini si veřejně nárokoval pět ministerských křesel a to námořnictva, zahraničí, války, práce a ministerstva vnitra. V noci z 26. na 27. října 1922 byla vyhlášena mobilizace černých košil k Pochodu na Řím. Mussolini odcestoval do Milána, aby mohl v případě neúspěchu odjet do Švýcarska. Kvadrumvirové přenesli hlavní stan do Perugie a úderné oddíly převzaly kontrolu na strategických místech poblíž Říma.⁶⁰ Vláda vydala nouzová opatření k zabránění Pochodu na Řím. Byly zastaveny vlaky s několika stovkami oddílů černých košil, jejich další skupiny byly zadrženy na kontrolních bodech v Civitá Vecchia, Orte a v Avezzanu. Na rozkaz Říma vyhodilo vojsko do povětří několik desítek metrů kolejí.⁶¹ Před branami Říma 28. října stanulo zhruba devět tisíc vojáků, kteří se vyhnuli kontrolním stanovištím. Král Viktor Emanuel III. odmítl podepsat dekret o vyhlášení stanného práva⁶² a nevyužil své vojenské síly z obav z krveprolití. Fašistické kolony vstoupily do Říma 30. října a následně do města přijel samotný Mussolini. Viktor Emanuel III. nabídl post ministerského předsedy Mussolinimu i s požadavkem na vytvoření nového kabinetu.⁶³

V nové italské vládě fašisté převzali pro tzv. osvobozená území funkce premiéra, ministra zahraničí, vnitra či spravedlnosti. Armando Diaz, který byl důvěrníkem krále, vedl ministerstvo války. Itálie zůstala monarchií v čele s králem, který ztratil svobodu rozhodování a Mussolini poté nastolil parlamentní

---

⁵⁸ NÁLEVKA, s. 39–50.

⁵⁹ PAXTON, s. 103–110.

⁶⁰ TARABA, s. 82–86.

⁶¹ ROSSI, Andrea, *Pochod na Řím : Mussoliniho cesta k moci*, Praha 1938, s. 328.

⁶² Stanné právo je výjimečné opatření omezující občanská práva za účelem zastrašení osob. Proces trestního řízení je urychlen a z pravidla je vyneseno i trest smrti.

⁶³ PAXTON, s. 103–110.

diktaturu.⁶⁴

4.2 Invaze na Korfu

Jedním z agresivních kroků Benita Mussoliniho byla invaze na ostrov Korfu. Jako důvod pro invazi mu posloužil nešťastný incident, přepadení italského generála Enrica Telliniho, který zde působil jako předseda mírové komise. Vzhledem k sporům na území hranic Řecka a Albánie vyslala Společnost národů zástupce hlavních spojeneckých mocností, jimž Tellini předsedal. Členové komise 27. srpna 1923 odjeli z řecké Janiny do albánské Santi Quaranti.⁶⁵ Po cestě byl přepaden automobil s italskou posádkou a všichni členové byli zabití. Itálie obvinila řecké bandity a italský zástupce vyhlásil řecké vládě ultimátum, které požadovalo odškodnění v hodnotě padesát milionů lir a zatčení vrahů do pěti dnů, jejich odsouzení k smrti a veřejnou omluvu. Požadavky měly být přijaty do čtyřadvaceti hodin. Řecká vláda před vypršením ultimáta přistoupila na část podmínek, nesouhlasila však s částkou odškodného, a proto navrhla, aby o kompenzaci rozhodla Společnost národů.⁶⁶

Eskadra italských válečných lodí připlula 31. března k pobřeží Korfu pod vedením viceadmirála Emilia Solariho. Itálie si tak chtěla vynutit přijetí podmínek ultimáta a po ostřelování ostrova zde Mussolini nechal vylodit vojenský kontingent. Do sporů se vložila konference velvyslanců, která přinutila Řecko k rozumnějším reparacím. Mussolini nechtěl uznat pravomoc Společnosti národů, pokud by Itálii označila za agresora. Porušil by tím smlouvu z roku 1919 členských mocností, následkem mohlo být nucené opuštění ženevské organizace. Mussolini 12. září oznámil, že italské vojsko opustí Korfu do dvou týdnů. Itálie dostala požadované odškodnění ve výši padesáti milionů lir a stáhla své lodě z ostrova.⁶⁷

---

⁶⁴ NÁLEVKA, s. 39–50.

⁶⁵ RIDLEY, s. 151–152.

⁶⁶ MILZA, s. 396–397.

⁶⁷ Tamtéž.

4.3 Likvidace protifašistické opozice

Odpůrci fašismu, například levicové a odborářské organizace, byli tvrdě stíháni a napadáni. V únoru 1923 byl napaden socialistický poslanec Amadeo Modigliani přímo v budově justičního paláce v Livornu. Na příkaz Mussoliniho byl pro své smýšlení zatčen i Pier Gobetti, turínský liberální novinář či celý redakční tým *Avanti!* v čele se Serratim či Pietrem Nennim, který byl ve Forli s Mussolinim v jedné cele a přešel do Socialistické strany od republikánů.⁶⁸

Upevňování moci probíhalo mnoha způsoby, jako bylo zesilování státního aparátu či potlačení opozice. Cílem postupné likvidace se stali i svobodní zednáři, kteří zůstávali mimo Mussoliniho vliv, a to i přes podporu, kterou mu projevíli během upevňování moci.⁶⁹ Bez povšimnutí nezůstal ani jeden z nejkritičtějších oponentů Mussoliniho, farář Giuseppe Minzoni z Argenty. Ten byl napaden počátkem roku 1923 několika muži na ulici, útok přežil. O dva týdny později se napadení opakovalo a Minzoni podlehl zraněním hlavy. Z vraždy byli obviněni dva fašisté, kteří byli nakonec osvobozeni pro nedostatek důkazů.⁷⁰

Nový fašistický odboj vznikl také přímo mezi squadristickými vůdci, jejichž předákem se stal Roberto Farinacci. Kritizoval především slabost centrální vlády, což vedlo k zabavení jeho deníku *Cremona Nuova*. Bývalý velitel squadristů, později fašistický poslanec Alfred Misuri, kritizoval především korupci mezi stranou a státní správou a také koordinaci vnitrostátní politiky. S jeho názory souhlasila velká část fašistických poslanců. Mussolini a jeho náměstci, kteří prosazovali politiku zastrašování, museli potlačit vznikající opozici. Po pronesení svého projevu ve sněmovně byl Misuri napaden skupinkou fašistů a zbit obušky. Cílem této taktiky zastrašování bylo přijetí volební reformy a vyloučení opozice z budoucí sněmovny.⁷¹

---

⁶⁸ MILZA, s. 318–321.

⁶⁹ TARABA, s. 99–100.

⁷⁰ RIDLEY, s. 147–150.

⁷¹ MILZA, s. 318–321.

4.3.1 Aféra Matteotti

Giacomo Matteotti, tajemník reformního křídla italské Socialistické strany a řečník z Roviga, vystoupil na zahajovacím zasedání nového parlamentu s proslovem požadujícím prohlášení neplatné volby všech fašistických poslanců a s kritikou porušování volebních svobod. Vydal také spis, který napadal squadristy.⁷² Během následujících dnů byl Matteotti terčem nadávek a útoků ve fašistických člancích. Matteotti se chystal na další projev o rozpočtu vlády, kde chtěl dokázat, že čísla byla zfalšována, a tak odhalit zpronevěru peněz. Kvůli projevu neodjel 10. června 1924 do Vídně, kde se měl původně zúčastnit shromáždění Socialistické internacionály.⁷³ Téhož dne byl Matteotti na ulici Arnaldo de Brescia v Římě přepaden a unesen v autě skupinou mužů. Druhý den ohlásila únos jeho žena na policii. Pod nátlakem právníka bylo zjištěno, že vůz, který byl nalezen se stopami krve, patřil Filippovi Filippellimu, fašistickému šéfredaktorovi listu *Corriere Italiano*. Matteottiho tělo se našlo zakopáno na skládce severně od Říma. Vyšetřování ukázalo, že Matteotti byl zabit fašisty, Amietem Poveromem, Albinem Volpim, Amerigem Duminim, Giuseppem Violou a Augustem Malacriem. Policie také zatkla Filippa Naldiho, který byl obviněn z napomáhání trestného činu, a majitele vozu Filippelliho. Amerigo Dumini ve své řeči uvedl, že vražda se odehrála na pokyn Rossiho a Giovaniho Marinelliho, který byl členem Velké fašistické rady. Oba se zároveň řadili k důvěrníkům Benita Mussoliniho. Vražda se vyšetřovala v roce 1924, proces s Duminim stále ještě probíhal v roce 1926 a po pádu fašismu v roce 1947 se konala další vyšetřování. Po nález mrtvolky byl Mussolini vyzván sněmovnou, aby vydal prohlášení k této situaci. Mussolini v něm popřel jakoukoliv spojitost s únosem či vraždou poslance. Socialisté, republikáni a komunisté však obvinili fašisty z plánované vraždy a na protest odešli ze sněmovny.⁷⁴

Poslanci vytvořili takzvaný aventinský blok neboli antifašistické seskupení. Za cíl si stanovili demisi fašistického kabinetu a také požadovali

---

⁷² NÁLEVKA, s. 40–44.

⁷³ MILZA, s. 324–328.

⁷⁴ RIDLEY, s. 160–168.

obnovení zákonnosti a rozpuštění milic. Mussolini obětoval zkompromitované funkcionáře ministerstva vnitra, upozadil aktivity fašistické strany a narušil jednotu aventinského bloku. Přešel do protiútoků tím, že reorganizoval vládu ve výlučně fašistickou. Hlavní představitelé aventinského bloku byli fyzicky napadáni a v noci z 3. na 4. října 1925 fašisté vykonali krvavý pogrom ve Florencii.⁷⁵ Ve velkých městech, jako bylo Miláno, Bologna, Florencie, Turín či Řím, vznikaly skupiny podporující liberální revoluci a šířily dál myšlenky aventina. Návrat k zákonnosti začaly požadovat i profašistické tisky, jako byl *Il Giornale d'Italia*, noviny konzervativního Antonia Salandry. Také spolky a organizace, zrušené či potlačené fašismem, se snažily získat nazpět svou nezávislost a vliv. Národní spolek veteránů a Spolek válečných invalidů se spojily a zaslaly Mussolinimu poselství požadující obnovu zákonnosti. Odštěpená větev veteránů založila ve Florencii tajný antifašistický spolek *Italia Libera*. Největší chybou avetinského bloku ovšem bylo malé prosazování vlastní zákonnosti a čekání, že rozchod s fašismem zajistí král. Následný pád vlády by ale ohrozil i samotné squadristy a jejich léna, a proto oddíly černých košil začaly útočit na opoziční deníky, napadaly a vypalovaly byty jejich představitelů. Ve Florencii členové těchto oddílů zapálili sídlo antifašistické inteligence, svobodných zednářů a válečných veteránů *Nuovo giornale*.⁷⁶

Pro udržení moci potřeboval Mussolini obnovit alespoň minimum zákonnosti a přesvědčit o tom své velitele fašistických milic. Zajistil si neutralitu krále i armády, aby mohl před poslance vystoupit s požadavkem předčasných voleb. Svůj projev pronesl v Montecittoriu 3. ledna 1925 a nepopřel zde ani svou spoluúčast na politické vraždě Matteottiho. Ihned zmobilizoval milice, které obsadily sídla antifašistických organizací, spolků a deníků a provedly stovky domovních prohlídek a zatčení. Byla omezena svoboda tisku, slova i shromažďování.⁷⁷

---

⁷⁵ NÁLEVKA, s. 43–45.

⁷⁶ MILZA, s. 334–343.

⁷⁷ FASORA, Lukáš, *Dějiny Itálie 1918–1945*, Brno 2000, s. 9.

4.4 Leggi fascistissime a ústava

Fašistické zákonodárství upravovalo jednotlivé změny v ústavě a vedlo k dalšímu upevnování moci. Tento první soubor legislativních opatření obsahoval také zákony o sdružení a tisku. Zároveň zaváděl v Itálii diktátorský režim. Zákony z 24. prosince 1925 udělovaly Mussolinimu výkonnou pravomoc, rušily parlamentní iniciativu a činily ho zodpovědným jen před osobou panovníka. Umožňovaly také odvolání protistátních činitelů. Doplňovací zákony z 31. prosince 1926 pak přiznaly vládě právo vytvářet zákony bez parlamentu, ten se stal jen registrační komorou. Prefektům byly rozšířeny pravomoci skrze doplňující zákony i přes nelibost některých fašistů. Zákony byly také namířeny proti politickým emigrantům pokračujícím v antifašistických činnostech a to konfiskací jejich majetku a zbavení občanství. Další represivní zákony byly vydány po neúspěšných atentátech na Benita Mussoliniho. Prefekti zrušili poslední tiskové orgány opozice a Mussolini nechal plenit jejich redakce. Zákony na obranu státu neboli *leggi fascistissime* byly přijaty v listopadu 1926. Zrušily veškerou svobodu v Itálii, jako bylo vlastnictví cestovních pasů a zavedly vysoké sankce pro emigranty. Trest smrti byl určen pro všechny, kteří se pokusili ohrozit život krále či následníků trůnu. Postihoval také ty, kteří provedli velké trestné činy, jako je vyzrazení státního tajemství či ohrožení nezávislosti své vlasti. K možné aplikaci této legislativy sloužila tajná policie a soud na obranu a ochranu státu.⁷⁸

K upevnění jednotného fašistického režimu bylo třeba, aby spolupracoval každý občan počínaje úřednictvem. Státní úředníci se nejprve měli stát členy strany. Být členem černých košil přineslo nesčetné výhody, znamenalo to příchod do diplomatických služeb či přístup k výnosnějším místům. Pozornost byla věnována především mládeži, která nebyla zasažena minulostí. Ta měla nést nové tradice a myšlenky.⁷⁹

System výchovy dokončil Mussolini až v roce 1931. Byla založena

---

⁷⁸ MILZA, s. 351–356.

⁷⁹ TARABA, s. 120–122.

skupina *Figli della lupa*, kam chodily nejmenší děti.⁸⁰ V osmi letech chlapci přešli do fašistického mládežnického hnutí, které dostalo legální status a název *ONB (Opera nazionale Balilla)*, zde dostávali vojenský výcvik. Název byl určen podle chlapce Gian-Battistovi Perassovi řečenému Balilla, který v roce 1746 vyvolal v Janově povstání proti rakouským vojskům. Později byl název změněn na *Gioventù italiana del littorio*.⁸¹ O dívky pečovala organizace *Piccole Italiane*. Ve čtrnácti letech přešli chlapci ke skupině *Avanguardisti* a dívky mezi *Giovani Italiane*, kde byly vychovávány ve fašistické ženy. V osmnácti letech všichni vstupovali do skupiny *Giovani fascisti*⁸² a odtud vyšli jako dospělí fašisté.⁸³ V roce 1925 vznikla skupina „Národního díla po práci“ ke kolektivnímu využití volného času. Národnímu tajemníkovi fašistické strany byli podřízeni i sportovci, tedy i celý olympijský výbor. Inteligence převychovávala občany, kteří byli nakloněni socialismu či liberalismu.⁸⁴

4.5 Tajná policie

Organizzazione vigilanza repressione antifascismo, zkráceně OVRA, neboli Organizace pro dohled a potlačování antifašismu, byla tajnou policií Benita Mussoliniho. OVRA byla založena roku 1926, jednalo se o politickou policii ve službách fašismu. Spolupracovala se zvláštním soudem pro obranu státu. Zde zasedal generál s pěti představiteli milice.⁸⁵

Tajná policie mohla podávat žádost, takzvané *confino*, prefektu příslušné spádové oblasti, který podezřelý bez důkazu přečinu mohl poslat do internace na maximální dobu pěti let. Obviněný se mohl bránit bez obhájce před tribunálem či mohl podat odvolání k odvolacímu tribunálu, ten byl jmenován náměstkem ministerstva vnitra. Obžalovaný byl již během projednávání v internaci. Odvolací

---

⁸⁰ RIDLEY, s. 197.

⁸¹ DOGLIANI, Patrizia, *Il fascismo degli italiani : una storia sociale*, Turin 2008, s. 170.

⁸² Skupina *Figli della lupa* neboli „Děti vlčice“ nesla svým názvem jistou symboliku. Chlapci pokračovali ve skupině *Avanguardisti* čili „Gardisté“ a dívky mezi *Giovani Italiane* tedy „Mladými Italkami“. Všichni navštěvovali skupinu *Giovani fascisti*, což byla skupina „Fašistické mládeže“.

⁸³ RIDLEY, s. 196–200.

⁸⁴ TARABA, s. 120–122.

⁸⁵ MILZA, s. 351–356.

tribunál často *confino* zkrátil. Odsouzení k internaci mohli být osvobozeni administrativním pokynem, pokud vyslovili souhlas se spoluprací s fašisty. Ostrov Lipary sloužil jako internační středisko, později byla zřízena i střediska na ostrovech Tremiti, Ponza, Ventotene či na pevnině v Amalfi nebo Cava dei Tirreni. Internovaní se museli dvakrát denně nahlásit, ale jinak se mohli pohybovat po ostrově volně. Dostávali deset lir na den a jejich rodiny dostávaly příspěvek ve výši dvou lir pro manželku a liru za každé dítě denně. Z rodinných důvodů mohli dostat výjimku a byla jim přidělena několikadenní dovolená. Často ji však využili k útěku do zahraničí. Hlavním centrem antifašistických emigrantů z Itálie se stala Paříž.⁸⁶

4.6 Lateránské smlouvy

Benito Mussolini si uvědomoval, že církev měla v zemi velký vliv. Proto se snažil o smír s Vatikánem. Musel najít nějaký kompromis pro fašisty i katolickou církev, která byla zastoupena osobou Svatého otce Pia XI., ale také pro jejich vyšší hierarchii. Katolická církev byla, stejně jako Mussolini, odpůrcem liberalismu a liberálního státu. Po smrti Benedikta XV. v roce 1922 byl zvolen papežem kardinál Celestino Ratti, který přijal jméno Pius XI. a dosedl na Svatý stolec. Tajemníkem Svatého otce byl monsignor Pizzardo, který se podílel již dříve na boji proti socialistům a antifašistům, jako byl Sturza. Mussolini nebyl věřícím, ale distancoval se od ateismu, a proto nechal v každé budově soudu, škole i v jiných institucích viset kříž. Začal získávat náklonnost církve.⁸⁷

V roce 1925 nechal Mussolini vytvořit komisi, ve které zasedali i tři římské duchovní pracující na reformách církevních zákonů. Za církev vyjednával Francesco Pacelli⁸⁸ a za fašistický stát poradce Barone.⁸⁹ Před uzavřením dohody zemřel poradce Barone a jeho místo zaujal sám Mussolini, aby ukázal, jak mu

---

⁸⁶ RIDLEY, s. 202–203.

⁸⁷ TARABA, s. 120–126.

⁸⁸ Francesco Pacelli byl bratrem budoucího papeže Pia XII.

⁸⁹ DESCHNER, Karlheinz, *S Bohem a fašisty : Vatikán ve spolku s Mussolinim, Francem, Hitlerem a Pavelicem*, Praha 2014, s. 14.

na dohodě záleží. Kardinál Pietro Gasparri a Benito Mussolini uzavřeli 11. února 1929 Lateránské smlouvy. Zahrnovaly vznik nejmenšího státu světa v Římě. Městský stát Vatikán se stal suverénním subjektem podle mezinárodního práva. Svatý stolec získal finanční odškodnění a obligace ve výši jedné miliardy lir na pětiprocentní úrok. Katolické náboženství se stalo státním náboženstvím, na rozdíl od ostatních vyznání, která byla jen tolerována. Papežští legáti dostali všechna práva vyslanců suverénních států. Katolická církev se zavázala, že se nebude vměšovat do záležitostí italské politiky. Papež se stal nedotknutelným a v případě ohrožení mu měla být poskytnuta ochrana ze strany italského státu. Církev se stala privilegovanou částí společnosti a jednou z idejí fašistického státu.⁹⁰

Mussolini po sjednocení fašistů a katolické církve vyhlásil plebiscit, aby obyvatelé mohli vyjádřit svoji podporu fašismu. Mussolini také přesvědčil parlament o schválení zákona, který zrušil volby do poslanecké sněmovny a poslanci tak byli jmenováni Velkou fašistickou radou a italské voličstvo je pak mohlo hromadně schválit či zamítnout. K volbám se 24. března 1929 dostavilo 89,6 procent voličů a volby potvrdily úspěch fašistického režimu. Fašistická Itálie byla státem jedné strany s cenzurovaným tiskem, plebiscity a také politickými vězni, kteří byli uvězněni bez soudů. Mussolini a jeho fašističtí ideologové sami označili fašistickou Itálii jako totalitní stát.⁹¹

4.7 Hospodářství

Mussolini po svém nástupu k moci nebyl rozhodnut, jaká by měla být hospodářská politika jeho režimu. Již v roce 1919 první bojové svazky požadovaly zrušení průmyslových a finančních akciových společností, vybírání většiny podílu z válečných zisků a znárodňování. Mussolini si uvědomil, že potřebuje podporu velkých a bohatých soukromníků z hospodářských sfér,

---

⁹⁰ TARABA, s. 120–126.

⁹¹ RIDLEY, s. 199–200.

což se mu později vyplatilo a toto spojenectví mu napomohlo k převzetí moci v roce 1922. Mussolini se stal dlužníkem těch, kteří podpořili jeho hnutí. Jmenoval Alberta de Stefaniho ministrem financí, což vedlo k symbolickému potvrzení spojení fašismu s podnikatelskými kruhy. Alberto de Stefani učil politickou ekonomii v Neapoli, věřil ve spontánní mechanismy ekonomie a řešení krize spatřoval ve zrušení následků řízeného poválečného hospodářství. Stefani byl také pravým fašistou, hlavou benátského squadristu a účastnil se trestné výpravy do Tridentu.⁹²

Stefaniho první reforma byla daňová, měla za úkol zvětšit a rozšířit investice, zanikly fiskální soustavy z dob válečných,⁹³ byla také zrušena daň z dědictví pro členy rodiny, značně omezena pro ostatní dědice a náhradou za fiskální soustavu se stala progresivní daň z příjmů. Reforma byla přijata v roce 1923. Zrušil komise pro kontrolu cen či nájmu a ukončil agrární reformu. Současně zrušil monopol pojišťoven a svěřil soukromému sektoru státní monopoly, například na telefonní sítě. Mussolini dostal slibům, protože se fašismus zprvu hlásil k liberální ekonomice. Od roku 1921 do roku 1924 došlo k zvýšení národního důchodu, snížení nezaměstnanosti a rozvoji průmyslu. Tyto důvody způsobily příliv přívrženců z řad Italů k fašistickému režimu. V roce 1925 se poprvé od války podařilo zavést vyrovnaný rozpočet, ale i přesto byl Stefani odvolán z postu ministra. Nahrazen byl Giuseppem Volpim, předsedou Italského sdružení akciových společností. V roce 1926 přistoupil ke konsolidaci vnitřního dluhu a nahradil poukázky dlouhodobými cennými papíry. Získal otevření zahraničního kapitálového trhu a povolení od Spojených států amerických a Velké Británie, aby svůj dluh mohla Itálie splatit do šedesáti dvou let s téměř nulovým úrokem. Vyjednal půjčku u italské banky Morgan, to napomohlo k záchraně liry. Mussolini až do roku 1926 nechal volnou ruku svým ministrům v záležitostech týkajících se měnové politiky.⁹⁴ V tomtéž roce ale nechal vládu přijmout deflační opatření, stažení bankovek v hodnotě 5, 10

---

⁹² MILZA, s. 369–371.

⁹³ Fiskální soustavy z dob válečných byly daněmi z válečných zisků.

⁹⁴ MILZA, s. 371–375.

a 25 lir a uhrazení záloh, které poskytla banka Morgan. V roce 1927 se rozhodl stabilizovat liru na poměr 19 lir za jeden dolar. Zahraniční klienti omezili své objednávky, což znamenalo snížení výroby, propad cen a opět masový nárůst nezaměstnaných. Mussolini ukončil liberální praxi svých ministrů, čímž skončil i hospodářský rozvoj Itálie.⁹⁵

Od roku 1925 zahajuje režim nutnost „hájit liru“.⁹⁶ Nejdůležitější byla takzvaná „bitva o zrno“.⁹⁷ Téhož roku byla založena společnost Stálého výboru pro obilí, která vedla propagandu ve školách a odborech k povzbuzení úsilí zemědělců. „Bitva o zrno“ měla svůj úspěch, výnosy se zvýšily o 50 procent a současně se zvýšila také výroba, což umožnilo Itálii pokrýt své potřeby.⁹⁸

Velká hospodářská krize z roku 1929 neměla na italskou ekonomiku takový ničivý vliv jako v jiných státech, ale důsledky byly dlouhodobější. Po roce 1930 poklesly ceny a akcie, což způsobilo omezení výroby. Největší pokles zaznamenala produkce v automobilovém průmyslu, která poklesla až na polovinu. Snížila se také výroba oceli či bavlněných tkanin. Nezaměstnanost stoupla z 300 000 osob (v roce 1929) na 1 019 000 nezaměstnaných (do roku 1933).⁹⁹ Fašistická Itálie se snažila zmírnit krizi veřejnými pracemi. Základní zákon z roku 1928 přijal princip komplexní meliorace.¹⁰⁰ Probíhaly asanace částí Říma, od roku 1928 se vysoušely Pontinské bažiny a močály v Latii, což přispělo k propagaci fašismu. Vznikl Italský institut pro movitost a Institut průmyslové přestavby, jako finanční pomoc průmyslovému odvětví. Omezení vlastní spotřeby v prospěch veřejných výdajů přispělo k pozdějšímu překonání krize. Státní financování a veřejné průmyslové zakázky, především válečný průmysl, stále rostly. Stát upřednostňoval domácí výrobu a obchod. Fungovala zde politika autarkie neboli hospodářské

---

⁹⁵ ZISCHKA, Anton, *Itálie a svět : [hospodářsko-politická studie]*, Praha 1939, s. 79.

⁹⁶ „Hájení liry“ znamenalo stabilizaci liry na poměr 19 lir za jeden dolar, čímž se zhodnotila o 40 procent, a tím se vyrovnala s francouzským frankem. Zahraniční obchodníci ale museli vyrovnávat ceny v nadhodnocené měně.

⁹⁷ „Bitva o zrno“ měla motivovat zemědělce k větším výkonům.

⁹⁸ MILZA, s. 371–376.

⁹⁹ PROCACCI, s. 344–345.

¹⁰⁰ Meliorace znamená přizpůsobení pozemků a lokalit k hospodářským účelům.

samostatnosti, což podpořilo nově vznikající veřejné organizace.¹⁰¹

---

¹⁰¹ PROCACCI, s. 345–346.

5 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat vznik fašistického režimu v Itálii na počátku 20. let 20. století, zhodnotit příčiny jeho vzniku, průběh a důsledky tohoto procesu. Úkolem bylo popsat metody upevňování fašistického režimu a převzetí moci.

Pro bližší uvedení čtenáře do roztržité politické situace na Apeninském poloostrově jsou na začátku první kapitoly popsány důvody vstupu Itálie do první světové války, její zisky, ale i následné důsledky krize, která Itálii postihla. Pro Itálii šlo o takzvané „zmrzačené vítězství“, byla sice na straně vítězných států, nicméně zůstala zemí zadluženou a chudou. Vláda vyhlásila první všeobecné volby, které vyhrála Socialistická strana Itálie, proti ní se rodila nová militantní opozice soustředěná kolem osoby Benita Mussoliniho. Tato opozice pak vytvořila bojové svazy a jejich příslušníci se začali nazývat fašisty. Uskupení *Fasci di Combattimento* se v roce 1921 stalo fašistickou stranou nazvanou *Il Partito Nazionale Fascista*. V roce 1921 byla rozpuštěna sněmovna a fašisté byli začleněni do národního bloku. Nejednotnost, způsobená oddělením Komunistické strany Itálie z křídla Italské socialistické strany v roce 1921, a odštěpení reformistů z roku 1922, dávaly prostor rozmachu fašistického hnutí.

Následující kapitola byla věnována stručnému vymezení fašismu. *Il Partito Nazionale Fascista* se stal oficiálním názvem strany, v jejímž čele stál Benito Mussolini. Součástí strany byli provinciální, generální a místní sekretáři. Sborovými orgány se stalo Národní a Federální direktorium, Velká fašistická rada a direktorium bojového *fascia* (*Fascio di Combattimento*). Velká fašistická rada se stala základním státním i poradním orgánem a zasahovala do správy státu. Fašisté převzali moc 28. října 1922 po Pochodu na Řím, po němž král Viktor Emanuel III. jmenoval Mussoliniho ministerským předsedou. Od roku 1926 hovoříme o Itálii jako o zemi s fašistickou diktaturou a vládou jedné strany, která byla zastoupena osobou Benita Mussoliniho.

K pochopení Mussoliniho vztahu k socialismu a jeho pozdějšímu odchodu z řad socialistů, napomohla kapitola věnovaná jeho dětství, studiu a kariéře.

Své jméno dostal Benito Amilcare Andrea Mussolini po revolučních hrdinech, které obdivoval jeho otec Alessandro, přesvědčený socialista. Patrně kvůli prostředí, kde se Mussolini pohyboval a pod vlivem otce, přidal se mladý Mussolini k socialistům. Pronášel projevy na oslavách socialistických vůdců, jako například Giuseppe Garibaldiho. Psal články pro socialistické týdeníky *L'Avvenire del Lavoratore*, *Il Proletario* či *La Lima*, stal se tajemníkem odborového svazu zedníků a nádeníků v Lausanne. V Dovii vedl socialistická hnutí a v roce 1908 se pokusil vyvolat stávku zemědělských dělníků. Po propuštění z vazby psal příspěvky o situaci v Romagni a o svém zatčení pro socialistický deník *Avanti!*. Nejvýznamnějším dílem tohoto období je *La filosofia della forza*, která pojednává o filozofii Friedricha Nietzscheho.

Mussolini byl vydavatelem týdeníku *L'Avvenire del Lavoratore*, deníku *Il Popolo* a jeho přílohy *Viva Trentina*. Stal se ředitelem v nově vzniklém socialistickém týdeníku *La Lotta di Classe* a městským tajemníkem socialistické strany. V roce 1914 byl Mussolini ze socialistické strany vyloučen za své odlišné názory na vstup Itálie do první světové války. Po odchodu ze socialistické strany a z deníku *Avanti!*, začal vydávat list *Il Popolo d'Italia*. V roce 1919 založil bojové svazky (*Fasci di Combattimento*).

Mussolini vynikl svou schopností zbavit se opozice. Největším oponentem mu byl Giacomo Matteotti, tajemník reformního křídla italské Socialistické strany. Vystoupil s proslovem, který označoval volbu fašistických poslanců za neplatnou a kritizoval porušování volebních svobod. Matteotti byl unesen a zabit fašisty. Mussolini popřel jakoukoliv spojitost s vraždou. Socialisté, republikáni a komunisté obvinili fašisty z vraždy, odešli ze sněmovny a založili aventinský blok neboli antifašistické seskupení. Hlavní představitelé aventinského bloku byli fyzicky napadáni. Z 3. na 4. října 1925 fašisté vykonali proti členům tohoto bloku krvavý pogrom ve Florencii. Mussolini pro udržení moci potřeboval neutralitu krále a jeho armády, aby mohl vystoupit s požadavkem předčasných voleb. Svůj projev pronesl v Montecittoriu 3. ledna 1925 a nepopřel zde ani svoji spoluúčast na politické vraždě Giacoma Matteottiho.

I přes četné pokusy se nikdy nepodařilo atentátníkům Mussoliniho smrtelně zranit. Tyto pokusy byly záminkou k dokončení a uplatnění represivního aparátu a vydání zákonů zvaných *leggi fascitissime*. Zákony rušily veškerou svobodu, zaváděly tajnou policii, která spolupracovala se zvláštním soudem pro obranu státu. Zasedal zde generál s pěti představiteli milice. Tyto zákony utužily fašistický režim. Lateránské smlouvy napomohly k ještě větší podpoře režimu. Byly uzavřeny kardinálem Pietrem Gasparriem a Benitem Mussolinim 11. února 1929. Zahrnovaly vznik nejmenšího státu světa v Římě a městský stát Vatikán se stal suverénním subjektem podle mezinárodního práva. Církev byla privilegovanou částí společnosti a jednou z idejí fašistického státu.

Italský fašismus byl velmi specifickou politickou ideologií vedenou v praxi Benitem Mussolinim, jednalo se o vládu jedné strany. Obecně můžeme považovat Mussoliniho za průkopníka fašismu, protože se v Itálii tato nová ideologie projevila nejvýrazněji. Tento totalitní režim, potlačující lidská práva a svobody, se stával stále více agresivním. Nevyústil však v antisemitismus, jako tomu bylo například v nacistickém Německu, ale jednalo se spíše o režim autoritářský. To potvrzují i mírové smlouvy s církví. Lateránské smlouvy jsou tedy jistým kompromisem mezi fašismem a církví. Církev uznala a podpořila fašistický režim a za to získala výhody s tím spojené, jako bylo uznání suverénního státu Vatikánu. Důkazem přežívání fašistické ideologie v dnešní době je existence různých pravicově orientovaných hnutí, která se aktivně hlásí k neofašistickým myšlenkám. Práce by měla zdůraznit nebezpečí této ideologie, její důsledky v minulosti a hrozbu šíření těchto myšlenek v dnešním světě. Neboť fašismus se nerozvinul pouze v Itálii, ale zasáhl do mnoha dalších zemí.

6 SEZNAM LITERATURY

- BROŽ, Ivan, *Vůdcové : Winston Churchill, Josif V. Stalin, Franklin D. Roosevelt, Benito Mussolini, Harry Truman, Hideki Tódžó, Čankajšek, Adolf Hitler, Charles de Gaulle*, Praha 2001.
- DESCHNER, Karlheinz, *S Bohem a fašisty : Vatikán ve spolku s Mussolinim, Francem, Hitlerem a Pavelicem*, Praha 2014.
- DOGLIANI, Patrizia, *Il fascismo degli italiáni : una storia sociale*, Turin 2008.
- FASORA, Lukáš, *Dějiny Itálie 1918–1945*, Brno 2000.
- GILBERT, Martin, *Dějiny dvacátého století*, Praha 2005.
- HELAN, Pavel, *Duce a kacíř : Literární mládí Benita Mussoliniho a jeho kniha Jan Hus, muž pravdy*, Brno 2006.
- KAPRAS, Jan, *Fašismus*, Praha 1936.
- LUNA, Giovanni De, *Benito Mussolini : Soggettività e pratica di una dittatura*, Milano 1978.
- MELOGRANI, Piero, *The Cult of the Duce in Mussolini's Italy*. In: *Journal of Contemporary History*, 11, 1976, 4, s. 221–237.
- MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013.
- MODRÁČEK, František, *Fašistické převraty : krize poválečných demokracií*, Praha 1937.
- NÁLEVKA, Vladimír, *Světová politika ve 20. století*, Praha 2000.
- NOLTE, Ernst, *Fašismus ve své epoše*, Praha 1999.
- PAXTON, Robert O., *Anatomie fašismu*, Praha 2007.
- PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 1997.
- RIDLEY, Jasper, *Mussolini*, Praha 2002.
- ROSSI, Andrea, *Pochod na Řím : Mussoliniho cesta k moci*, Praha 1938.
- SCHNEIDER, Herbert, *Fašismus : jeho teorie a prakse v Itálii*, Praha 1931.
- TARABA, Luboš, *Duce : Anatomie jedné kariéry*, Praha 1992.
- WHEALEY, Robert, *Mussolini's Ideological Diplomacy: An Unpublished Document*. In: *The Journal of Modern History*, 39, 1967, 4, s. 432–437.

ZISCHKA, Anton, *Itálie a svět* : [hospodářsko-politická studie], Praha 1939.

7 RESUME

This bachelor thesis is an analysis of the emergence of the fascist regime in Italy in the beginning of the 1920s. It describes causes, course and consequences of this process with regarding the fragmented policy on the Apennine peninsula after the end of the World War I. This thesis attention is paid to question of the emergence of the fascist movement and definition of fascism, March on Rome and consolidate power through constitutional changes. Attention is paid to the each politic steps that Mussolini made for consolidate the fascist regime, for example the liquidation of the anti-fascist opposition, especially Matteotti affair. Considerable space is devoted to person Benito Mussolini, his family and his journalistic and party career. The bachelor thesis uses the Czech and foreign foreign literature and it is divided into three parts. The thesis is finished signing of the Lateran Treaties. Finally, the thesis describes Italian economy at the time of fascism.

8 PŘÍLOHY

Příloha 1 - Setkání Benita Mussoliniho s králem Viktorem Emanuelem III. po Pochodu na Řím.¹⁰²

---

¹⁰² PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 1997, s. 338.

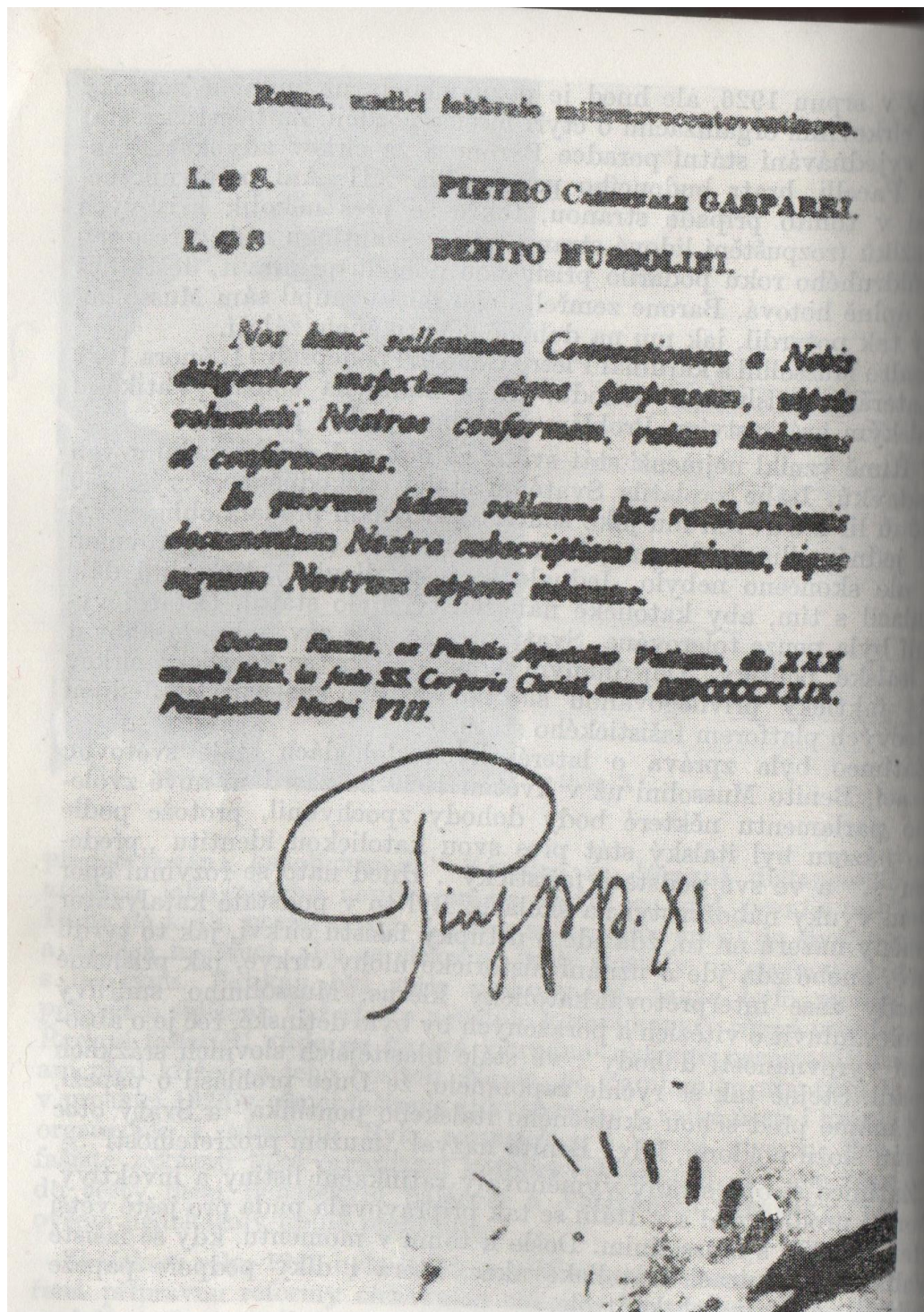

---

¹⁰³ SCHNEIDER, Herbert, *Fašismus : jeho teorie a praxe v Itálii*, Praha 1931, s. 1.

¹⁰⁴ TARABA, Luboš, *Duce : Anatomie jedné kariéry*, Praha 1992, s. 87.

¹⁰⁵ TARABA, Luboš, *Duce : Anatomie jedné kariéry*, Praha 1992, s. 126.